

viii - 4104 - 355/1934-35 - 1935. vi. 24. - kileles - szts.

" - 4200 - 36/1935-36 - " x. 4. - kőbányai - szts.

ix. - 4568 - 404/1935-36 - 1936. vi. 25 - megyes - szts.

sztyrengyháza, Gyaboles me. 1912. viii. 13. nóm. koth.

Aratani áhíat : 1104/1935-36.

ixp: 1936. június 26.

DEBRECENI M. EIR. TITVA ISTVÁN EMLÉKEZŐ EGYETEM
 JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR.

ÉVF: 1936 JÚ. 13.

1013

1935 — 1936

Bizálatra kiadatik:

Dr. Horváth Andor

„ Borsányi Péter

professzor matematik.

Debrecen 1936. június 13.

Elfogadom
 Kérem.

[Handwritten signature]
 e. i. d. u. a. n.

Elfogadható.

A. 1936. VI. 18.

Borsányi

A fiatalok bűntetteiről, különös tekintettel
a Bűntető Novella II. fejezetére.

Kovács István
jogszigorú.

A 2072



A felhasznált forrásmunkák:

- 1.) Dr. Vamberi Kuzsfer : A fiatalok büntetőjoga az újabb külföldi ttorhoz.
 - 2.) Dr. Finkey Ferenc : „A magyar büntetőjog tankönyve” IV. átd. kiad. új leny. Bp.
 - 3.) Dr. Finkey Ferenc : „A fiatalok büntetőjoga Észak-Amerikában”. Bp. 1913.
 - 4.) Dr. Finkey Ferenc : „Büntetésfani problémák”, Budapest 1933.
 - 5.) Bernolák Sándor és dr. Balogh Jenő : „A büntető törvények és a büntető novella”. Budapest, 1908. -
 - 6.) Dr. Balogh Jenő : „Adalékok a fiatalok büntetésének psychológiájához”, Budapest, 1909. -
 - 7.) Dr. Argyal Pál, dr. Kiss Béla, dr. Ládny István, dr. Rottenbiller Fülsöp, dr. Tóth Béla : „A fiatalokra vonatkozó büntető jogszabályok Magyarizata”, Budapest. 1912. -
 - 8.) Dr. Argyal Pál : „A magyar büntetőjog tankönyve”, V. kiadás Budapest, 1931. -
 - 9.) Dr. Argyal Pál : „Fiatalok és a büntető Novella” II. bővített kiad. Bp. 1912. -
-

Mielőtt az anyag tárgyalásába kezdenék, röviden vázolom azt a keretef, amelyben tárgyalni akarok a fiatalokokról. -

Legelsősorban a gyermekvédelem nagy jelentőségére akarok rámutatni és azokra a bontasztó okokra, amelyek azt a szomorú szerepet költik be, hogy előidézik a zsonge gyermek-sélek rossz ultra felveszedését. -

Azután röviden a gyermek- és a fiatalokoknak a magyar életben való helyzetére kívánok fényvetni. -

Tárgyalni fogom röviden a fiatalokok büntetőjogának kialakulását Észak-Amerikában. Ezt azért tartom fontosnak, mert hisz Észak-Amerikában indult ki a fiatalokok büntetőjogának megreformálására irányuló törekvés. -

Az egész dolgotom gerincét fogja képezni azután az 1908. 36. tc. II. fejezete s annak bevezetője és befejezője rendelkezései között a fiatalokokra alkalmazásba jöhető intézkedések.

Befejezőként pedig a fiatalokokra vonatkozó javító nevelés végrehajtását szabályozó két (miniszteri) igazságügyminiszeri rendeletről szólok pár szót. -

I. A gyermekvédelemről s a gyermekek züllesztéséről.

Az utolsó évtizedek nagyszorú technikai vívmányai átalakították az egész emberi életet. De mintha a technika terén lefolyt szédültes fejlődéssel komoly emberc nem tartott volna lépést, mintha a nagyszorú (álmatok) technikai álmok megvalósulása után már nem maradt volna elég ideje lelki világának nemeseítésére. Az erkölcsi statisztikák bizonyos mororú képet mutatnak. Minden küzdelem ellenére a bűn az egész világon továbbra is vígan üli orgiát. És ha azt kutatjuk, hogy az egyéni boldogulást, a társadalmi rendet és széleskörű energiák vajjon milyen forrásból is erednek, akkor e baj eredendő forrását az állóvalycdett és züllött gyermekek tömegében jelölhetjük meg. A nemzetek szervezeteiben pedig a gyermekek képezik a gyökeret és ahol a gyökér befog, rothadásnak indult, ott bizony ezt háradosan megsínyli maga a förs is. Minden nemzet szebb jövőjének zálogát gyermekeinek tiszta erkölcsében és egészséges, ifjú izmos karjaiban bírja; azért ahol a züllesztésnek indult gyermekeket magukra hagyják,

s. megmentésükre semmit sem teszünk, a nemzet sorsa folyamatosan veszélyben. Hogy pedig ezzel a nemzetpusztító betegséggel szemben hatáson feltephesszünk, ismerünk kell az előidéző okokat, befogásgestrákat, mert csak ezek ismerete után tudjuk kiválasztani az orvoslásna leginkább célravezető módokat és eszközöket.

Közzismert, hogy az alkoholizmus, a nyomor, az erkölcsfeleség, a ferheltseg előbb-utóbb a bűn lejtőjére viszi áldozatait vagy legalább is azok legnagyobb részét és pedig nemre, korra való tekintet nélkül. Ezek között a fényezők között azonban akadnak olyanok, amelyek főleg a mindenre annyira fogékony gyermeki lelket mefelyezik meg. Lássuk csak ezeket a fényezőket.

A szervezet illetve öröklött testi, lelki abnormitásokról — melyek igen nagy mértékben csökkentik a bűnre indító körülményekkel szemben szükséges ellenálló erőt — kell első sorban is megemlékeznünk. Amint a seromlott szervezetű ember fogékony a testi betegségekkel szemben, úgy a lelkileg fertőzött egyének is bizonyos hajlamot

fordának magukban az erkölcsiüknek nevezhető betegsé-
gek iránt, melyeknek szimptomája — a büntetendő ese-
lek mény. Az úgynevezett rossz gyermekek legnagyobb
része beteg, terhelt. Még szerencse azonban, hogy ez a
terhelttség vagy más módon szerzett pszichikai rend-
ellenesség már legtöbbször az iskola köztelen kor előtt is
felismerhető s így azután az állam illetve a társada-
lom korán felveheti a küzdelmet e bajjal szemben,
ami annál is inkább fontosabb, mert a gyógyulás az
évek múlásával mindig nehezebb és nehezebb lesz,
sőt egy bizonyos korban túl már szinte teljességgel ki-
zártnak is tekinthető. Ha tehát valamilyik gyermek-
nél megbizonyosodik, hogy a betegsége pathológikus
gyökérből ered, arra kell törekednünk, hogy az minél
hamarabb gyógypedagógiai kezelés alá kerüljön.

A normális gyermekeket a zűlles útjára legtöbbször
nyire a rossz környezet sodorja. A rossz környe-
zet váltja ki a bűnt, az erkölcsi moészár ördög-
virágját, mely bódító illatával megérszögíti a
jobb sorsra érdemes ifjú lelküket és kabáltságukban

a szerencsétlenek mind mélyebbre és mélyebbre gáznak az erkölcstelenség, a romlottság fertőjébe, míg egyszer aztán végleg elmerülnek a posványban. A rossz környezetben felnövőskedett terhelt és degenerált gyermekek közül pedig egyenesen a társadalom állandó és állhatatos ellenségei lesznek.

Sajnálattal, hogy a mai romlott erkölcsök behatolnak már a családi élet szentélyébe is és kezdik bontogatni annak köveit is, aminek természetesen a gyermekek vallyák kárját legnagyobb részét. A törvénytelen születések és válások szaporodása is mind-egyre növeli azon sajnálatra méltó páriák számát, akik az apai vagy anyai szeretet melegítő sugarai nélkül a kívánatos nevelés hiányában növekednek fel.

A szabad szerelmek napjainkban annyira divatos élet gyakorlatilag megvalósító szülők gyermeke csupa erkölcstelenséget lát maga körül.

És mit mondjunk a nemtörődöm szülőkről, kiket teljesen lekötnek az élet apró örömei - amik után szakadatlanul futkosnak - vagy kisebb-ma-

gyobb gondjai, úgyhogy gyermekeik nevelésére már semmi idejük sem marad. Minden családi nevelést nélkülözve nőnek fel azfajta ezek mikor pedig mindnyájan jól tudjuk, hogy a családi nevelésnek milyen elvitázhatatlan nagy befolyása van arra nézve, hogy az egyén már fiatalkorban, majd megfelf embersorban képes lesz-e ellentállani a bűnelkövetésre csabító ingereknek és alkalmaknak, a mások rossza ösztönzésének. A bűnelkövetés elleni általános védekezésnek legfer- mászefesebb fegyvere tehát a helyes irányú nevelés, amit elsősorban is a család, azután az iskola, ezek hiányában a nevelő intézetek adhatnak meg. A családi és iskolai nevelés problémája már kí- vül esik a bűnügyi politika körén, ezért erről nem is beszélünk. Csúpan arra az igazságra mutatunk rá, hogyha magas színvo- natra emeljük a nőpművelést, fokozzuk az általános műveltségét, az államot és a társadalmat fementelen bűn elkövetésétől menté- sítjük. Gondoskodjunk tehát a gyermekek hiányzó, hiányos ne- velésének pótlásáról illetve megszüntetéséről, a rossz környezet fertőzött légköréből pedig szabadítsuk ki őket. Neveljük jobb szülőket és-gyermkeink is jobbak lesznek!

A bűnözésre általában ható tényezők között megem- lítkezzük még a nyomorot, amelyel együttjáró éhség igen sek bűnesetekmenny. elkövetésénél szerepet motívumként. A

rossz lakásviszonyok is nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek korán tudomásf szerexvén olyan dolgokról amelyek legkevésbé sem terelik jótékony irányba annak testi és szel-
lemi fejlődését. -

Az alkoholt sem hagyhatjuk ki e diszes sorból, hiszen hatása közismert: mérgező bitit és úgy testileg, mint lelkileg ös. Kiösi áldozataiból a magasabb emberi ideálok, célok iránt való fogékonytságot s az erkölcsi ellenálló képessé-
get: A bennük égő olthatatlan szomj űzi, hajtja a sze-
reneséflenekeket s nem riadnak vissza semmitől - még bűn-
cselekmény elkövetésétől sem - hogy szenvedélyüket kielégít-
sék. - A pornográf irodalom lélekromboló hatásairól már
könyvtárakat írtak össze és hogy a mozis, színházak lé-
ka, sokszor pedig kimondottan erkölcsetlen darabjai, a
nagyvárosi utcai élet, az éjjeli mulató-helyek sem nagyon
járulnak hozzá a gyermekek erkölcsiségének a javítá-
sához, az sem kétséges. - Ezekkel a tényezőkkel szem-
ben nem elégséges csakonként felvenni a küzdelmet, há-
nem oda kell törekednünk, hogy önmagukban való er-
jüket gyöngítsük. Minden lehető alkalommal és minden
megengedett eszközzel küzdjünk az olyan intézmények

ellen, amelyek a gyermekek nemesebb érzései ellen törnek. Biztosítanunk kell továbbá a kis emberpalánták helyes irányú fejlődését abban a vonatkozásban is, hogy védjük és oltalmazzuk az anyát terhességének utolsó időszakában, erősebb fizikai munkától megkíméljük, hiszen az orvostudomány már régen kimutatta, hogy ilyesfajta kimerülések nemcsak az anya egészségét veszélyeztetik, de hátrányosan befolyásolhatják a megszületendő kisded testi s formészetesen lelki fejlődését is -

Évezredes fejlődés jó és rossz eredményeit hozza magával s szerzi meg a gyermek és ha felnő, sokszor hatványozott mértékben adja tovább. Ézért ha úgy a ma, mint a jövő farsadalmának érdekét szem előtt tartjuk, az antiszociális irányban fejlődött egyének jó ultra terítését, mikor az még leginkább kecséget eredményez, szóval már gyermekkorban meg kell kezdeni. A züllöt, vagy zülles útjára tévedt, illetve a bűnöző gyermekek és fiatalok erkölcsi megmentése és ezáltal ezeknek az évszázadnak hirt energiáknak a nemzeti építő munka számára való megszerzése, ezzel a nemzeti erők erősítése az állam elsőrendű feladatai közé tartozik. -

Minthát előbb a probléma komplexumból csupán a büntetőjog területén honos vonatkozások fogtak érdekelni, amit azért hangsúlyozzunk, mert bizony ez a feladat a jogélet többi ágaira is átnyúlik. Ki kell emelnünk továbbá azt is, hogy az állam ezen a téren nagymértékben rászorult a társadalom támogató, kiegészítő munkájára, sőt az érvényben lévő büntető jogszabályaink, minden kiválóságuk mellett önmagukban a kitűzött cél elérésére kevesek, s kielégítő eredményt csupán akkor várhatunk, ha ezeket a gyermekvédelemnek széleskörű társadalmi szervezkedése egészíti ki.

II. A gyermek és a fiatalkorú helyzete a magyar Btk.-ban.

Ahhoz, hogy a jelent-kellőképpen értékelhessük, ismernünk kell a múltat is. A régi Btk.-ek nem sokra becsülték az ember értékét, így nem is nagyon törődtek a gyermek és fiatalkorú bűnelkövetőkkel. A XIX. század büntetőtörvénykönyvei pedig teljesen a megtorlási elmélet hatása alatt álltak és ez okból nem szentelték kellő figyelmet erre a kérdésre. Bizonyos, hogy meghatározott — rendszerint igen alacsony — korhatáron alul a gyermekek²

kivették a beszámítás, szóval a büntetés alól; az azon
felüli korban azonban a rendes büntetőjogszabályok érvé-
nyesültek. Új irányt jelentett a francia Code Penal fel-
fogása, mely ézenhat éven utóliaknál teljesen a bírói
mértékelésre bizza annak megállapítását, hogy van-e a
fiatalkorúnak beszámítási képessége, azaz fennforog-e
annál a belátási képesség /: discernement /: . Ennek hi-
ányában büntetésről nem lehet szó, legfeljebb javító-
nevelésről; ha viszont a belátási képesség megállapítha-
tó, akkor már nincs akadálya a fiatalkorú megbün-
tetésének, de a büntetési félések sokkal enyhébbek, mint
azok, amelyek a felnőttekkel szemben kerülnek alkalmazásba.

Több európai büntetőtörvénykönyv, — köztük a ma-
gyar, német, osztrák — kombinálta a két rendszert. Meg-
állapította a gyermekkor felső határát, ameddig büntetőjogi
felelősségről nem lehet szó. A serdültebbek korosztályára
pedig teljes mértékben érvényesítette a francia álláspontot.

Az 1878. é. tc. belesve a XIX. század büntetőtörvény-
könyveinek kevés kivétellel általános hibájába, arra vo-
natkozóság egyáltalán nem ad szabályt, hogy a zűlés út-
jára fővegy, vagy a zűlés veszélyének kitett gyermekek
esetében a továbbzűlés megakadályozható illetve a ve-
szély preventív intézkedésekkel elhárítható legyen. Egy-

szertől megelégszik annak kimondásával, hogy aki a bűntet vagy vétség elkövetésekor életkorának tizenkettedik évét még nem haladta büntvádi eljárás alá nem vonható / Btk. 83. §. 1. Az pedig, aki a cselekmény elkövetésekor 12. évét már túlhaladta ugyan, de 16 éves még sincsen: fiatalkorú. Fiatalkorúaknál a beszámítás alapjául — a francia Code Penal hatása alatt — a cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátási képesség — discernement — szolgál. Ha ez a belátási képesség hiányzik, ilyen esetben a bűnösséget nem lehet megállapítani, azonban a kiskorú határozatlan tartamban javító-nevelésre ítéltető, de ez a 20. életévén túl nem tarthat. / Btk. 84. §. 1. Viszont ha a fiatalkorú cselekménye elkövetésekor annak bűnösségének felismerésére szükséges belátási képességgel rendelkezik, meg kell állapítani a bűnösséget, de a 85. §. ilyen esetekben egészen külön s enyhébb büntetési tételleket állapít meg. Hivatalvesztés, politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése, életfogytig tartó fegyház és halálbüntetés egyáltalán kit sem mondható fiatalkorúakra. / Btk. 85. §. 1. Sőt a halál vagy életfogytig tartó fegyházbüntetés tilalmát kiterjeszti a Btk. a 20 éven aluli egyénekre is. / Btk. 87. §. 1. A szabadságvesztés büntetéssel büntetett fiatalkorúakat büntetésük egész tartama alatt a többi foglyoktól el kell különíteni.

A 20. évet még nem haladt és fogházra ítélt egyénekre nézve javítás céljából a bíróság elrendelheti, hogy hat hónapra azuli részét magánelzárásban állják ki, sőt ha ez ugyan az ítéletben ki sem mondatott, de a javítás szempontjából célszerűnek mutatkozik ezt a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter is elrendelheti (Btk. 42. §.)

A kritika szemüvegén keresztül vizsgálva a Btk. fentebb ismertetett rendelkezéseiket igen nagy fogyatékosságokat fedezhetünk fel. A Büntető Novella indoklása is megállapítja, hogy az 1878. j. tc.-nek a fiatalokra vonatkozó szabályai nemcsak, hogy nem igazságosak, célszerűek, hanem gyakorlatilag igen karos eredménnyel jártak. A fiatalok büntetésök számának állandó emelkedése beszélően igazolja, hogy büntető jogszabályaink a fiatalok kriminalitása ellen nem adtak hatásos eszközöket sem a bíróságok, sem a büntetés végrehajtását illetően a fogházi s javítóintézetek ügyvezetőinek a kezébe.

Az általánosítás célja, ha gyermekekről, fiatalokról van szó, minden vonatkozásban ki kell küszöbölniünk s ez áll a büntetőjogi beszámíthatóságra is. A megkülönböztetési képességnek (discernement) a

Beszámítás alapján való felvétele egyáltalán nem volt helyes. A fiataloknál nagyszámú bűncselekmények ugyanis főleg az magyarázza meg, hogy elméjük erősen, akaratauk kevésbé edzett s emiatt a felneveléstől eltérően kisebb mértékben tudnak csak elszélláskodni a pillanat csábításainak.

Az ifjú ember csupa élet, (mely) melegség, tűz, így a élet, mint a világ minden részéről bejövő érzések teljes erejűkben akarnak érvényesülni, sőt így is érvényesülni, mert a csábítások és tapasztalások jótékony, esendestítő hatásukat az ifjúkor lelki világában még nem éreztetik. Az ifjúság — egy kis merészséggel — a mámoros állapothoz hasonlítható. Nem egyenlővel egyenlően banni pedig igazságfalság. Eppen ezért a fiataloknál nem elégséges a belvárosi képesség a büntetőjogi beszámítási képesség megállapíthatóságához. Esetről esetre tüzetes vizsgálat alá kell vennünk a fiataloknál egész szellemi erősségét, tapasztalatának és emlékezetének szellemi szimulacráját, erkölcsi ferenztől és ellenálló képességét. És hogyha ezek vizsgálata után megállapíthatjuk a büntetőjogi felelősség alapján szolgáló erkölcsi szabadságot — melyet megfellelő értelmi s erkölcsi fejlettség.

ség biztosít — csak akkor mondhatjuk nyugodt szívvel, hogy a fiatalkorú ferteltnék van beszámítási képessége. —

Büntető törvénykönyvünk a belátási képességgel rendelkező fiatalkorúakkal szemben büntetés alkalmazását rendel el ugyan, de a megfontolásnak fokozott enyhítése, a bíróságok kegyelmes felfogása mellett ez a büntetés a gyakorlatban leggyakrabban a rövidtartamú szabadságvesztés köntésében jelentkezik. E rövidtartamú szabadságvesztésbüntetés azonban tekintettel arra, hogy épen rövidsége miatt a fiatalkorú egyéniségének megváltoztatására, munkás, dolgozó életre való nevelésre nem volt elégséges s hogy a végrehajtás helytelen formája egyáltalán nem küszöbölte ki a kontagium veszélyét így a farsadalom biztonsága és a fiatalkorú jó útra térítése szempontjából nem volt s nem is vonható maga után kedvező eredményt.

Mindenben fogyatékeltségük hamarosan sejtéséssé tettek a BTK. ismertetett rendelkezéseinek hatályon helyettesít. Az 1908. XXXVII. tc. / Büntető Novella / II. fejezete rakta le, azután a gyermekek és fiatalkorúak modern szellemű büntetőjogi kezelésének az alapjait. Külföldön már gyakorlatban levált intézkedések s intézmények hatottak ösztönzőleg a Bn. alkotóra. Kiváltsképen pedig amerikai példák lebegtek a reform törvénykönyv szerzői előtt; ugyanis a fiatalkorúak büntetőjogának

megreformálására irányuló mozgalom az északamerikai Egyesült-Államokból indult világhódító útjára. Nagyszériű alkotások, kézzelfogható eredmények igazolták ezen emberies s gyakorlatias irányzatot, úgyhogy annak elgondolásait csakhamar a legfőbb európai állam törvényhozása — köztük hazánké is — magáévá tette. Éppen ezért — ha csak vázlatosan is — megismerkedünk az északamerikai viszonyokkal.

III. A fiatalkorúak büntetőjogának kialakulása Észak-Amerikában.

Amerikában vált először eleven valósággá a már Seneca által hirdetett jelige: „Jobb megelőzni, mint büntetni” s a megelőzés legbiztosabb eszköze az elhagyott gyermekek és fiatalkorú bűntettesek átalakító nevelésében meg is találták. A gyakorlatias gondolkozású amerikai bolátta, hogyha magárahagyja az

az elhagyott és züllesztett induló száz meg száz ezer főnyi gyermekereget, úgy az testileg és szellemileg elszármul és még sötétebb utódoknak ad életet. Ez a degeneráló és demoralizáló osztály veszélyeztetni fogja a közbiztonságot és megmérgezi még az egészségeseket is. A nemzetgazdaság termelőereje csökken, a munkás, dolgozó kezét napról-napra keszbednek. A megfogyatkozott dolgozók társadalmára pedig elviselhetetlen teherként jelentkezik majd a mindinkább növekvő számú munitó kórházak és börtönök fenntartása. Ugyanis ez a züllesztett emberanyag előbb-utóbb a bűn lejtőjére kerül, hol már magától nem tud megállni és menthetetlenül zuhan alá a mélybe, ahonnan már csak két kijáráson: kórházon vagy börtönön keresztül vezet ki út a napvilágra. Baernreithert — az északamerikai állapotok kitűnő ismerőjét — idézzük: Az Egyesült Államokban a gyermekvédelem és a büntetőjog nagy feladatát elsősorban me-

vetési és gazdaságpolitikai szempontból tekintik. Az ifjúság gyenge, beteg, degenerált részét, amelynek lehető kifejlesztéséről és szunnyadó erőiről a társadalom nem akar lemondani, gyógyítani, erősíteni kell s besorozni a köztársaság nagy munkáshadseregébe, a társadalom ezen elmaradt részének is meg kell nyitni a kaput, hogy a nagy társadalmi versenyben résztvehessen, hogy élvezze és védje az életet és szabadságot: *to enjoy and defend life and liberty*, amint ezt több amerikai állam alkotmánya a nemzet feladata gyanánt állítja fel."

A gigantikus igazi amerikai méretekben meginduló mozgalom gyermekvédelmi szervei részint államiak, részint társadalmiak illetve közösek voltak. Gomba módjára szaporodnak és jönnek létre a gyermekvédelmi intézetek legkülönbözőbb fajtái. *Élénchézák*, *gyermekkertek*, *isdedorodák*, *árvaházak*, ideiglenes gondozással foglalkozó intézetek, "iparisiskolák" /in

„industrial schools”-i, gyengéelméjűek iskolái, vakok és siketnémák befogadására szolgáló intézetek, gyermekotthonok mind-mind a nemes célt, az ifjú gyerekekben testének és lelkének a megmentését szolgálják.

Amerikában hirdetik először nyíltan, hogy a fiatalokat nem büntetni, hanem nevelni kell, mire éppen ezért a közönséges büntető eszközöket sem lehet alkalmazni. Lassan kialakul az a gyakorlat, mely a fiatalok ügyét elkülöníti a felnőttektől. A fejlődésnek ilyen irányban való haladása logikai szükségességgel tette lehetővé a „juvenile court” intézményét. A fiatalok bírósága nem a mai értelemben vett büntetőbíróság. Nem megtorlás a célja, hanem a mentés. A fiatalok bíróságának segédszerve jobbkéz a probation officer, azaz a pártfogó tisztréselő. A pártfogó tisztréselő készíti elő — környezettanulmányok — és fejezi be — próbárabocsátás esetében — a bíró munkáját.

Massachusetts államban alakul ki a pártfogói intézmény a próbárabocsátással együtt, mint az utóbb említettnek nélkülözhetetlen velejárója. A próbárabocsátás a káros hatású rövid tartamú szabadságbüntetéseket kívánja helyettesíteni. Gyökerei visszanyúlnak ugyan még az ősi angol common law korába, de a mai formájában kétséget kizáróan amerikai termék. A javító iskolák (reform schools) a makacsabb, romlottabb, züllöttebb fiatalkorúak átalakító nevelésére szolgálnak. A reformatory intézménye képezi zárásként a fiatalkorúak büntetőjogának. Sajnos azt nem vette át hazai jogunk. - A reformatory tulajdonképpen nem más, mint a felnőttébb fiatalkorúak fogháza, amelybe az ilyen korban levők közül azok helyeztetnek el, akik nem látszanak javíthatatlannak és nem éppen a leg súlyosabb bűncselekmények elkövetésével kerültek összekötésbe a jogrenddel. -

IV. A Büntető Novella II. fejezete.

a) Bevezető rendelkezések.

A fiatalkorúak modern büntetőjogának észak-amerikában történt kialakulása után a magyar törvényhozás az 1908. 36. tc.-ben foglalt Büntető Novellával teljesen erre a modern álláspontra helyezkedve átvette a fiatalkorúakra vonatkozó vezérszempontokat és intézményeket.

A nagyszerű törvénykönyvünk második fejezete első sorban is meghatározza a gyermek fogalmát. Az 1908. XXXVII. tc. 15. §-a értelmében gyermek az, aki a 12. évi életévéig még nem töltötte be. Gyermek ellen sem vád nem emelhető, sem büntető eljárás nem indítható. Eddigi jogunktól eltérőleg a Bn. kényszerítő intézkedéseket tartalmaz a tízenkét éven aluli büntetések ellenében is, nem azért, hogy büntesse, hanem, hogy megmentse

azokat. E törvény szerint, ha ilyen gyermek bántottat vagy vétséget követne el a fiatalok bírójának házi vagy iskolai fegyelmi gyakorlására hivatott egyénnek adhatja át megfenyítés céljából. Az iskolai hatóság dorgálással vagy iskolai elzárással fenyítheti meg a gyermeket. Ha a gyermek rossz környezetben él, vagy zűlést okoz, a hatóság erről a gyámhatóságot értesíti. Halaszthatatlan sürgős esetben azonban maga szállítja be a gyermeket a legközelebbi állami gyermekmenhelyre. A gyámhatóság a gyermek javító-nevelése iránt az irányadó szabályok szerint intézkedik. /Bn. 15.§./ A gyermekmenhely igazgatójának kötelességét s eljárását az 1907. évi 60.000 B.M. sz. rend. szabályozza.

A gyermek és a fiatalok ellen elrendelt javítónevelés abban különbözik egymástól, hogy a gyermek javítónevelését az állami gyermekmenhely kötelességében – esetleg ennek telepein – fogaratosítják s csak

a fekezhetetlennek bizonyult gyermekek helyezhető az igazságügyminiszter rendelkezésre javító-nevelő intézetbe, míg a fiatalokú elhelyezése mindig javító-nevelőintézetben történik. Az állami gyermekmenhelyen a bentartott legfeljebb 18. életévéig tartható, a javító-nevelőintézetben 21 éves koráig. Fennálló jogunk szerint a gyermek által létrehozott tényálladék sohasem vonható egy büncselekmény törvényes fogalma alá, ahhoz tehát bűnrészesség sem kapcsolódhatik. Aki gyermeket a büncselekmény elkövetésénél felhasznál, az közvetettétes, kínos súlyosító körülményként esik az latba, hogy gyermeket vitt át olyan területre, melynek miázmás légköre feltétlenül ártalmas annak ifjúi lelkére. -

Fiatalokú az, aki a büncselekmény elkövetésekor a 12-ik életévét meghaladta ugyan, de a 18-ik évet még nem töltötte be, ha a büntetthezőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, büntetőjogi felelősségre nem vonható. A büntetthezőséghez szüksé-

ges értelmi és erkölcsi fejlettség hiánya esetében a Bn. a következő intézkedések megtételét engedélyezi: a.) házi felügyelet alatt tartás vagy b.) házi, iskolai fenytetés elrendelése, c.) esetleg — ha a fiatalkorú züllött, vagy a környezetében erkölcsi romlásnak van kitéve — javítóintézetbe való utalás. /Bn. 16.§./ — A törvény szövege nem határozza meg közelebbről milyen a büntettséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség. Balogh Ferenc szerint az fennforog mindazon esetben, mikor a fiatalkorú különbséget képes tenni jó és rossz, megengedett és büntetendő, erkölcsös és erkölcstelen között és ennek a megkülönböztetési képességnek a birtokában már vágyait és szenvedélyeit fékezni tudja. E fejlettség megletének illetve hiányának megállapítása nem könnyű feladat. Gondos környezetfelügyelet, orvosszakértő lehet nagy segítségére a bírónak a nehéz körülményes irányban való megoldásánál. —

Ha a fiatalkorú a büntet és vétség elköve-

tésénél az előbbi bekezdésben tárgyalt fejlettséggel rendelkezik, akkor a Bn. 17. §-a értelmében a következő intézkedések nyerhetnek vele szemben alkalmazást: 1.) dorogálás, 2.) próbára bocsátás, 3.) javítónevelés, 4.) fogház vagy államfogház büntetés. Öfödiknek csatlakozik a sorhoz a Bn. 33. §-ának 2. bekezdésében felsorolt és a kihágások esetében alkalmazható elzárásbüntetés. - Pénzbüntetés a Bn. 17. §-ának 2. bekezdésében) értelmében fiatalokkal szemben sem fő-, sem mellékbüntetéskeint nem szabad kiszabni. A Fb.-ról szóló törvény 69. §-a azonban már megengedi a pénzbüntetés kiszabását olyan fiatalokkal szemben, aki a cselekmény elkövetésekor a 18-ik esztendőjét betöltötte és vagyona vagy keresete van. A pénzbüntetés 1 pengőtől 100 pengőig terjedhet. Hivatalvesztést és politikai jogok gyakorlásának a felfüggesztését nem lehet fiatalokkal szemben kimondani, de más mellékbüntetés alkalmazása már nincs kizárva, következésképp a törvényben

megállapított feltételek mellett alkalmazhatók: a foglalkozás-
tól való eltávolítás, az elköszás, a viselt hivatal elvesztése, az í-
télet közéletétől és a kiutasítás.

Láthatjuk tehát, hogy az 1908:36. tc. a fiatalkorú-
akra fennálló kedvezményes rendelkezések felső korha-
tárát az eddigi 16 évről 18 évre emelte fel. A fiatal-
korú büntetések a gy. büntetőjogi felelősségre vonhatók (P.
/: Bn. 17. §. /) és nem vonhatók (P. Bn. 16. §. /) csoportjaira
oszlának. Balogh Ferenc tervezete eleinte nem ismerte
ezt a kettősítést, de azután a gyakorlati jogászokra
való tekintettel ez mégis csak belekerült a törvénybe.
Az addigi jogszabályok is ismerték ugyanis a kettős fel-
osztást s tartani lehetett attól, hogy a hirtelen változás
zavarokat idézhetne elő a jogszolgáltatásban.

Radikális újítást tesz a Bn. a felelősségre vonha-
tó fiatalkorúakkal szemben alkalmazható eszközök te-
kinetében is. Ez az újítás főleg két irányban történő. Elő-
ször is nem büntetéseket, hanem intézkedéseket rendel

a felelősségre vonható fiatalokra. Ugye nem a megfélembüntetés, hanem az erkölcsi megmentést tekintve csupán az erkölcsi erő edzése és javítónevelésre irányuló jogkövetkezményeket állapít meg. É helyes elvi álláspontja alól a fogház-, államfogház s elzárásbüntetés fenntartása ugyan formailag kivételt képez, de a törvény maga ezeket is a javítónevelés szolgálatába kívánja állítani.

A Bn.-nak másik gyökeres reformja abban áll, hogy az „intézkedések” kiválasztásánál elvételre a felnőtt büntetésekre fennálló kimerési szabályokat teljeskörűen az individualizáció elvére helyezkedik. Az előbb már részletesen felsorolt intézkedések közül — a törvényben meghatározott korlátok között mindig az alkalmazandó, amelyik a fiatalok jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kívánatosnak mutatkozik. /Bn. 18.§. 1. bek. / -

Bn korszakalkotó reformjait folytatja és betetőzi a fiatalok bírójáról hozott törvény /1913.7.7.

és pedig nemcsak perjogi, de anyagi jogi vonatkozásokban is. Kibővítli a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedését két új dologgal: a már említett és kihágások miatt kiszabható pénzbüntetéssel /Fb. 69. §. / és a nappali őrizetben tartással /: Fb. 22. §. / Hatalmat ad a bírónak arra, hogy — ha az ügyet alakoszerű tárgyalás nélkül is elintézendőnek tartja — alkalmazhassa a Bn. 16. §-át és pedig tekintet nélkül arra, hogy meg volt-e a fiatalkorúnak a büntetthezőséghez szükséges értelmi s erkölcsi fejlettsége vagy nem. — A próbára bocsátás fogamatosságát is a fiatalkorúak bírójára bízva s felhatalmazza azt, hogy a próbára bocsátott és a próbaidő alatt újabb hibákat elkövetett fiatalkorúval szemben új intézkedéseket tehessen s magát a próbaidőt is egy évvel meghosszabbíthassa. /: Fb. 51. §. /

É kis kitérés után folytatassuk csak tovább a Bn. rendelkezéseinek ismertetését. A kihágásoktól tekintve a fiatalkorú által elkövetett bűncselekmény mindig vétség. A Bn. 18. §-ának 2.-ik bekezdése értelmében ugyanis a tör-

vény szerint büntetett képező cselekmény az intézkedéssel vétséggő minősül át, mi természetesen folyománya annak a rendelkezésnek, hogy a fiatalokkal szemben megállapítható leg súlyosabb büntetés a fogság. A kísérlet büntetethezőségé hivatalból vagy magánindítványra üldözhetőség szempontjából azonban a törvényi minősítés az irányadó. (Bn. 18 §. 2.)

Nem rendelkezett azonban a Bn. az elévülési idő tekintetében. Ezt a hiányt az Fb. 71-73. §§.-aival pótolta — és pedig — az 59. sz. döntvényben lefektetett bírói gyakorlattal ellentétben — úgy az eljárás, mint a kiszabott szabadságvesztésbüntetés elévülése új s meglehetősen magas határidőket állapított meg. A kimondott dorgálás, próbára bocsátás és javítónevelés elévülési ideje iránt azonban már az Fb. sem intézkedett. De ezen kérdéseknek úgy sincs nagy gyakorlati jelentősege. A dorgálás elévüléséről nem is lehet szó, mert azt vagy azonnal foganatosítják, vagy pedig ha erre külön határidőt tűznek ki s azon a fiatalokkal nem jelenik meg, más intézkedéssel helyettesítte.

tik. A próbárabocsátás pedig nem büntetés, csak kísérlet, amely alatt az eljárás az Fb. 72.§-a szerint nyugszik. Javító-nevelés elvégzésének rendezésére nincs szükség, mert ha az illető betöltötte a 21.-évet, a javítóba már vissza nem szállítható. Az Fb. 54.§-a különben ilyen esetre jogot (nem) ad a bírónak, hogyha az elrendeléstől számított hosszabb idő eltelte miatt nem látszik már célszerűnek a javítónevelés végrehajtása, azt más intézkedéssel helyettesítse. ~

b.) A dorgálás. -

„A dorgálás abban áll, hogy a bíróság nyilvános tárgyaláson az elítélthez ünnepélyes komoly intelmet intéz és figyelmezteti őt, hogy újabb bűntett vagy vétség elkövetése esetében ellene szigorú büntetést fog alkalmazni.“

1882. 19.§.) Ha az elítelt a kitűzött határnapon nem jelenik meg és távollmaradását nem igazolja, vagy ha a dorgálást nem fogadja kelő tisztelettel, a bíróság az ítélet hatá-

lyon kívül helyezésével és a dorgálás mellőzésével új határozatot hoz. /: Bn. 20. §. 3. bek. :/. Nem alkalmazható ez az intézkedés : 1.) súlyosabb cselekmények esetében, azaz ha a cselekmény súlyához méltán 1 hónapot meghaladó fogház vagy államfogház lenne megakapítható /: Bn. 19. §. 2. bek. :/ illetve ha az elzárást egy hónapon felüli tartásban kellene kiszabni s közvesztélyes munkakörülmények esetében; 2.) ha a fiatalkorú romlott — a Bn. 19. §-ának 2. bek. 2. pontja értelmében ha a terhelt egy hónapot meghaladó szabadságvesztéssel már büntetve volt — és végül c.) ha a fiatalkorú rossz környezetben és, mert ez esetben a dorgálás esetleges javító és visszatartó hatását az erkölcselen környezet nullifikálja. Ilyen esetben környezetváltoztatással párosít próbára bocsátás vagy javítónevelés alkalmazandó. - A dorgálást megállapító ítélet ellen csak a kir. ügyészségnek van /: ügyészi megbízottnak is :/) halasztó hatályú felbontási joga. A dorgálás új erkölcsi büntetés, melynek nemcsak fiatalokra, de felnőttekre is érvényesülő behozatalát jogi irodalmunk régóta sürgeti. -

c.) A próbára bocsátás. -

A próbára bocsátás abban áll, hogy a bíróság a fiatalkorút ítélet hozatala nélkül megfelelő figyelemérték után egy évi próbaidőre szigorú szabályokhoz kötött felügyelet mellett feltétlen szabadlábbon hagyja." /:Bn. 21. §. / A M. J. szerint a próbára bocsátásnak akkor van helye: "Ha a terhelt egyénisége olyan hajlamokat árult el, melyek könnyen erkölcsi süllyedését idézhetnék elő, ha felügyelet nélkül marad, de a fiatalkorú nem mutat erkölcsi romlottságot, nem jelentkeznek rajta a zülles jelei, környezete nem szolgáltat okot arra, hogy állami gondozásba vethessék és életviszonyai mellett általában nem kell félni attól, hogy szigorúbb felügyelet mellett szabadlábbon élve újabb bűncselekményt követ el, vagy züllesnek indul. Kizárt ezen intézkedés használata: ha a fiatalkorú egy hónapot meghaladó szabadságvesztéssel már büntetve volt /:Bn. 21. §. 2. bek. /, b) ha a fiatalkorú erkölcsi és erkölcsi fejlődése szempontjából javítónevelés vagy fogházbüntetés alkalmazása mutatkozik célszerűnek /:Bn. 24., 26. §§. / c) ha

ha eddigi környezetében a romlás veszélyének van kitéve /tm. 24. §./

d.) ha a fiatalok a K.M. /1913. é. t. /1. §.-ába ütköző közzesé-
lyes munkakerülés büntetélményét követve el. / tm. 33. §. 3. bek. Fb. 20. §./

A próbárabocsátást az egyévi próbaidő alatt a fiatalok bírósá-
gának a felügyelése alatt áll. Ezt a felügyelést a bíróság köz-
vetlenül és felügyelettel megbízott személy útján gyakorolja. A próbá-
baidő sikeres eltelte után a megbízott a bíróságnak haladéktala-
nul jelentést tesz. A megbízott lehet a (megbi) fiatalok törvé-
nyes képviselője vagy gyermekvédő egyesület, e célra szervezett hi-
vatal, állami gyermekmenhely vagy bárki erre alkalmas személy.

A bíróság szükség esetében gondoskodik a fiatalok megfelelő
elhelyezéséről is. / tm. 22. §. / Ha a próbaidő lejáratátalanul
telt el, a bíróság az eljárást megszünteti, ellenesetben javító-
nevelést vagy fogházbüntetést alkalmaz. / tm. 23. §. /

A próbárabocsátás ítélethozatal nélkül végzésben, visszavonása
azonban ítéletben mondandó ki. A próbárabocsátás az észak-
amerikai probation nevű intézmény átvittetése hazai jogunk-
ba. Európában először Anglia alkalmazza. -

2.) A javítónevelés. -

„Javítónevelést rendel a bíróság, ha a fiatalok eddigi környezetében a romlás veszélyének van kitéve, zűlésnek indult vagy értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a javítónevelés más okból szükségesnek mutatkozik. A javítónevelést a bíróság határozatokban időtartamra mondja ki, de az a fiatalok huszonegyedik évének a beföltésén túl nem terjedhet. A javítónevelés céljára állami és az igazságügyminiszter által arra alkalmasnak talált más intézetek szolgálnak.” /: Bn. 24. §. /

Javítónevelést a Btk. szerint csak kivételesen lehetett megállapítani. Viszont a Bn. a fiatalok büntetésekkel szemben alkalmazható intézkedések súlypontját erre kívánja helyezni. Az első javítóintézet hazánkban 1845-ben nyílt meg Zselénben az azonban hamarosan megszűnt. A javítónevelés jelenleg állami illetve az igazságügyminiszter által erre alkalmasnak talált társadalmi intézetekben történik. A javítónevelés céljaira szolgáló intézetek élén az igazgató áll. A végrehajtás tekintetében

tefeban irányadó az 27.200/1909. I.M. sz. rendelet, melyet több szempontból az 56.000/1913. I.M. sz. rendelet egészít ki. -

Az intézetekben úgy az iskolai, mint az erkölcsei oktatásf. képesítet szakkerők végzik, a munkaadtatásf pedig szakképzett munkavezetők. A nevelés részleteit a már említett 27.000/1909. I.M. sz. rendelet szabályozza, amelynek lényeges rendelkezései a növendékek megfigyeléséről, nevelő családokban való foglalkoztatásáról, oktatásáról, munkakiképzéséről, szabadságolásáról, jutalmazásáról, fegyelmezéséről, kísérleti kihelyezéséről, végleges kibocsátásáról stb. szólnak.

Javitónevelés végett az I.M. utasja be véglegesen a növendékeket az intézetbe. A javítónevelés kísérleti vagy végleges kihelyezéssel érhet véget. A kísérleti kihelyezés az I.M. joga, ki a legalább egy évet az intézetben töltöt és a megjavulás képét mutató fiatalkorút a felügyelőhatóság meghallgatása után kétféle próbaidőre kísérletileg kihelyezteteti. A próbaidő kifogástalan elteltével a szabadonbocsátás végleges lesz. Ellenkező esetben az I.M. — ha a kísérletileg kihelyezett 21-ik évét még nem töltötte be — elrendelheti a visszazsállítását /:Bn.25.§.1/. A 21-ik életévüket betöltöt fiatalko-

rúak a végleges kihelyezés alá esnek. A javítónevelés elrendelésének egyik esete az utólagos javítónevelés, erről a fogházbüntetés kapcsán fogunk bővebben beszélni.

A következő állami intézetek szolgálják jelenleg a javítónevelés célját: az aszódi fiúnevelő 540, a székesfehérvári fiúnevelő 160, a rákospalotai leánynevelő 240 és a ceglédi leánynevelő-intézet 200 helyszel rendelkezik. Az állami javítónevelő-intézetekben elhelyezett fiatalkorúak száma keréken 1000-re becsülhető.

A dorgálásnak, próbáraajósításnak és javítónevelésnek nincs más joghatálya, mint amit ez a törvény kimond. Visszaesés ez esetben nem állapítható meg és hivatalviselés tekintetében sem járnak olyan következményekkel, mint aminekét más törvények az elítéléshez fűznek. / t. m. 17. §. 3. bek. - /

c.) A fogházbüntetés.

Fiatalkorúval szemben fogházbüntetés kiszabásáról csak akkor lehet szó, ha szigorúbb intézkedésre van szükség, és ha a fiatalkorú csalákműnyőre a tsk. halál, fogház-, börtön- vagy fogház-

büntetést állapít meg. 1. t. m. 26. §. 1. bek.: Szigorúbb intézkedés szükségessége pedig a miniszteri indoklás szerint felmerül, "A végső esetben, mikor az erkölcsileg és értelmileg fejlett fiatalkori bűncselekménye nagyobbfokú rosszakaratról, rosszakaratról, viselkedése különös makacsságról tesz tanúságot."

A t. m. igen fagy érdekesülési tereket nyújt a bírói individualizáció számára. "... a bíróság a 17. §. 1-4 pontjában meghatározott intézkedések közül a törvényben meghatározott korlátok közt azt alkalmazza, amelyik a fiatalkori terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kívánatosnak mutatkozik. A bírónak tehát módjában áll a t. m. 17. §. intézkedései között válogatni. Ez a válogatás természetesen nem történhetik önkényesen, mert a törvény irányelvként írja elő, hogy mindig azon intézkedés alkalmazandó, mely a legalkalmasabb arra, hogy a fiatalkori kisiklott életet az erkölcsi és a jogrend által épített sáncok közé visszatorítse. Ha a bíróság úgy találja, hogy már más eszközös kelő eredmény nem várható fogházbüntetést szab ki az előtte álló fiatalkori vádlóra, sőt éppen ségges az sincs kizárva, hogy — a terhelt jövőjére tekintettel — ezt a büntetést még hosszabb tartamban állapítsa meg, mint

teljesen hasonló körülmények kíséretében eléjkerülő felnőtt büntetés esetében. Teheti ezt annál is inkább, mert a tör. speciális maximumot ismer nem. —

Fogházbüntetés alkalmazásáról, ha a fiatalkorú a cselekmény elkövetésekor a 15. életévét még nem töltötte be, csak a legsúlyosabb esetben lehet szó /:Tör. 26.§. 2. bek. :/. — Ezeket a legsúlyosabb eseteket a törvény nem sorolja fel. A kiszabható maximális fogházbüntetés a fenti esetben 5, máskülönben 15 illetve 10 év aszerint, amint cselekményére a törvény halál vagy életfogytig tartó fogházbüntetést, illetve határozott idejű fogházbüntetést rendel. 5 év minden más esetben. — Az 5 illetve 15 évben meghatározott korlátok át lépéséről még halmozati büntetés esetében sem lehet szó. Fogházbüntetést 15 napon alóli tartamban kiszabni, úgyszintén a kiszabott büntetést felfüggesztetni nem lehet.

A fiatalkorúakra kimerhető fogházbüntetés jellegére teljességgel elűt a felnőttekre alkalmazható hasonló büntetésről. Nem más ez, mint átalakító nevelés szigorú fegyelemmel. Ezért azután a fiatalkorúakat teljesen el kell különíteni a felnőttektől külön a célt szolgáló intézetekben. Egy hónapot meg nem haladó fogházbüntetés a-

zomban már más lefartóztató intézet magánzárkájában is végrehajtható. Az olyan elítelt, aki a 18. életévét betöltötte ugyan, de a huszonegyedikét még nem érte el, bírói ítélet alapján szintén a fiatalkorúak fogházában állhatja ki kiszabott büntetését. Ezekre nem alkalmazhatók már a fiatalkorúakra megállapított egyéb szabályok. Huszonegyedik évét betöltött egyén a fiatalkorúak fogházában nem vehető fel. Ezen intézetekben a t. t. k. 41. §-a — mely különös méltánylást érdemlő okok fennforgása esetében lehetővé teszi a bíróság számára, hogy a fogházra ítéltet a munka alól felmentse, illetve annak önköltségén való élelmezését megengedhesse — nem alkalmazható! (Bn. 27. §.)

A Bn. 27. §-ában említett fiatalkorúak fogháza hosszú ideig csak papíron létezett. A kassai intézetet jelölték ki legelőször erre a célra, itt azonban éppenséggel lehetetlen volt a végrehajtási rendelethez olyan szépen kitervezett rendszer megvalósítása. A gyűjtőfogház elkülönített részében esett át gyakorlati vizsgán a rendelet, beállván a hozzáfűzött reményeket. Majd külföldi tanulmányutakon szerzett tapasztalatok alapján elkészült a ceglédi fogház. Már közel húsz esztendő telt el azóta, hogy felő alá kerülhetett ez az oly szerencsés elgondolások alapján felépített

a intézet, azért még ma is bátran szolgálhatna ilyen célú építkezések minifajánl. Sajnos ez sem őrizte meg eredeti rendeltetését, mert 1928 óta leány javító-nevelőotthon befogadására szolgál, míg a fiatalkorúak első országos jellegű önálló fogháza elvesztve fizikai különállóságát, ma már csak egy emeletre az nyíregyházi törvényszéki fogház épületében.

„A bíróság akár a fogházbüntetést megállapító ítéletében akár utóbb a felügyelőhatóság javaslatára elrendelheti, hogy a fiatalkorú a fogházbüntetés kiállása után utólag még javítónevelésben részesíthessék, ha azok gyökeres erkölcsi átalakítása remélhető.” 11/bn. 28. §. / Utólagos javító nevelésre csupán akkor kerülhet sor, ha a kiszabott fogházbüntetés tartama nem nyújt elég garanciát a fiatalkorú megjavítására. Ilyen esetben előbb felszámoljuk első soron a megfűvett ifjú-ember lelkiét borító kérgőt, (e cél szolgálja a fogházbüntetés) s csak a nemesebb részek előbukkanása után látunk hozzá annak erkölcsi és szociális irányban való kiműveléséhez. Utólagos javítónevelés elrendelésénél az elkövetett bűncselekmény súlya teljesen figyelmen kívül marad. Világszerte kiténik ez az idézet 28. §.-ből, mely csak akkor engedli meg

annak alkalmazását, ha a fiatalkori helytelen irányban fejlődött erkölcsi létele megkívánja. Utólagos javító-nevelésre ítélt feltételes szabadságra nem bocsátható.

It fogházbüntetés vagy a kiszabott idő lejártával, vagy feltételes szabadságra bocsátással ér véget. Ugyanis ha a fogházbüntetésre ítélt fiatalkori büntetésének a tartama alatt tanúsított szorgalmával és jó magaviseletével megjavulásának kétségtelen jelét szolgáltatja, feltételes szabadságra bocsátható. I. t. m. 29. §. 1. It feltételes szabadság a büntetési idő kétharmadának a letöltése után veszi kezdetét és azt — kérelemre — az I. M. rendelti a felügyelő hatóság meghallgatása után. It felügyelő hatóság javaslata nem köti a minisztert. It feltételes szabadságra bocsátottak viselkedés, életmód tekintetében különleges szabályok alatt állanak. E szabályok betartására kirendelt pártfogók ügyelnek s szabályszegés esetében értesítik az igazgató útján, vagy közvetlenül a felügyelő hatóságot, mely aztán az I. M.-hez teszi meg a jelentést és az utóbbi — ha még a büntetési idő nem telt el — elrendelheti a fiatalkorinak az intézetbe való visszaillesztését. Sürgős esetben közigazgatási tisztviselő, ügyész,

községi előjáró is letartóztathatja a feltételesan kibocsátottat, azonban ilyenkor — a letartóztatás okának megjelölése mellett — az igazságügyminisztert késedelem nélkül értesíteni kell. (1936. évi 57. §.)

Visztraszállítás esetében a feltételes szabadságon töltött idő nem számítható be a büntetésbe. Amennyiben a feltételesan kibocsátott kifogástalanul viselkedik büntetését kitöltöttnek kell venni. (1936. évi 29. §.)

Feltételes szabadságra bocsátásnak nem akadályos sem a külföldiség, sem a visszaesés, sőt még az egy éven aluli mértékben kiszabott fogházbüntetés sem. Viszont a már említett jó magaviseleten és szorgalmon felül megkívánható kellek a fiatalok elhelyezkedésének a biztosítása. Itt főként maga is előírja, hogy az igazgató gyermekvédő egyesületek, vagy egyéb szervezett hivatalok közreműködésével gondoskodják a feltételes szabadságra bocsátott elhelyezéséről. (1936. évi 30. §.)

Úgyisegesen szabadulatak esetében is hasonló kötelességet ró a törvény az igazgatóra.

f. Államfogházbüntetés.

Államfogházbüntetés szabható ki a fiatalokra, ha szigorúbb intézkedésre van szükség és ha a fiatalok a törvény

szerint államfogházal büntetendő esetekmérfyf követelt el./:en.
26. §. 1. bek.: Ennek kiszabására is vonatkozik természetesen a Bn.
18. §.-ának ama rendelkezése, hogy a 17. §. 1.-4. pontjában meg-
határozott intézkedések közül a bíróság azt alkalmazza, ame-
lyik a fiatalokú terhelt jövőbeli magaviselet és erkölcsi fejlő-
désének helyes irányban való terelése szükségessé tesz. Az
államfogház legkisebb fajtama egy nap, a legmagasabb két év.
Ez a büntetési nem a mai alakjában nehezen illeszthető be a
Bn. szellemébe és mindaddig míg a mai formában áll fenn, nem
is válthat ki semmiféle komolyabb nevelő, javító hatást. Az
államfogházban ugyanis a 1140/1895. számú ig. miniszteri ren-
delettel kiadott utasítás értelmében, melyet a 27. 300/1909. számú
ig. miniszteri rendelet 43. §.-a hatályában fenntartott, a letar-
tásfoglaltak munkára nem kényszeríthetők, iskolában, isfentisz-
felen nem kötelesek megjelenni, dohányozhatnak, déli,
esti étkezésük mellé bort, sört ihatnak, délelőtt, délután
1-1 óráig vendégeket fogadhatnak. Legnevesebb bün-
tetőjogászaink éppen ezért az államfogházbüntetés ellen,
vagy legalábbis annak esupán szük körben való alkal-

maxása mellett főnek pálcát. - Angyal Pál egyetemi tanár úr önel-
fősága véleményét ebben a kérdésben a következőkben választhatjuk. Rosz-
szindulatú, züllött, makacs egyén esetében javítónevelés, ha pedig csu-
nyán züllés veszélye forog fenn próbára bocsátás helyettesítse a büntetést. Amennyiben a fiataloknál nem züllött, cselekménye inkább csak ballépés, dorgálás alkalmazása látszik a legmegfelelőbbnek. Államfogház-
büntetés kiszabására csak akkor kerüljön sor, ha az elbírálás alá-
kerülő cselekmény igazán maga súlyosabb jellegű, de a fiataloknál
nem züllött s környezete sem esik értékesi szempontból kifogás a-
lá. Rövidtartamú szabadságvesztés büntetések káros hatása köz-
ismert; éppen azért kívánatos volna, ha a gyakorlat nem szabná
ki az államfogházat egy hónapon alóli tartamban. De még fe-
renda pedig kívánatos volna annak elrendelése, hogy az állam-
fogoly is köteles a munkában, tanulásban résztvenni; isfentisz-
telsegen is megjelenni, mert addig bizony csak állami hatalommal
biztosított munkakerületi lehetőség lesz a nemű szabadságvesztés-
büntetés. Az államfogházbüntetés a kiszabott idő leföltésével illet-
ve feltételes szabadságra bocsátással ér véget.

9.1. Az elzárásbüntetés.

Amennyiben a fiatalkorú kihágást követő és szabadságvesztésbüntetés kiszabása mutatkozik szükségesnek, elzárásbüntetést kell alkalmazni /Bn. 33.§. 2. bek. /. Az elzárásbüntetés minimuma 3 óra /Kbtk. 17.§. / maximuma pedig 2 hónap. /Bn. 33.§. 2. bek. : /

Ha már elzárásbüntetésre kerül a sor, úgy rövidös volna azt is hosszabb tartamban kiszabni, mert amit a rövidtartamú szabadságvesztés büntetésekről az előbbi fejezetek során mondtunk az az elzárásbüntetésre is áll. Egy hónapot meghaladó elzárásbüntetést a fiatalkorúak fogházában kell végrehajtani, míg rövidebb tartamú, bármely fogház magánzárkájában is végrehajtható. Nagy súlyt kell természetesen arra helyezni, hogy a fiatalkorúak felnőttekkel ne érintkezhessenek.

Elzárásra ítélt egyéni - amennyiben a helyi viszonyok megengedik taníttatni, munkáltatni kell. /Üegr. R. 44. §. Besz. ügm. V. R. 43. §. / Elzárásbüntetést bármilyen kihágás esetében alkalmazhat a bíróság. Alkalmazásának az sen

állja útját, ha csupán pénzbüntetéssel büntetendő kihágásról van szó. A Bn. 33. §.-ának 2. bek.-e ugyanis teljesen önállóan mondja ki, hogy elzárásbüntetés az esetben alkalmazható, ha szabadságvesztésbüntetés kiszabása mutatkozik szükségesnek. Elzárásbüntetésre ítélt feltételen szabadságra nem bocsátható és utólagos javítónevelés elrendelésének sincs helye. -

k.) Befejező rendelkezések.

A fiatalkorúak ügyében véleményező szerv a felügyelő hatóság. A fővárosy rendelkezése értelmében minden javítóintézet és minden fiatalkorúak befogadására szolgáló fogház mellett felügyelő hatóságnak kell működnie /Bn. 31. §. 1. bek. :/. Szervezetét és eljárását a 27.400/1909. I.M. sz. rendelet szabályozza. Ha a javítónevelés állami gyermekmenhelyen vagy nem állami intézetben történik, a felügyelő hatóság ügykörét a belügyminiszter által kijelölt hatóság végzi. /Bn. 31. §. 2. bek. :/

A Bn. 32. §-a kiterjeszti némileg a különleges védelmet azokra, akik a büntetéselkövetéskor a 18-ik életévüket meghaladták ugyan, de 20 esztendősek még mincsenek. Ezekkel szemben halálbüntetés vagy életfogytig tartó fegyházbüntetés nem alkalmazható, hanem ilyen esetek fennforgása esetében 10-15 évig terjedő fegyházbüntetést lehet kiszabni. Ez a büntetés a Btk. 92. §-a alapján halállal büntetendő esemény esetében háromévi, életfogytig tartó fegyházzal büntetendő esemény esetében kétféve fegyháznál kisebb mértékre nem szállítható le.

A Bn. II. fejezetének záró paragrafusa hatásköri kérdésekre ad feleletet. A 35. § ért. ugyanis, ha a fiatalkori elson megindított büntető eljárás folyamán ügyévi időtartamot meghaladó fegyház - vagy államfegyházbüntetés mutatkozik kiszabandónak, a kir. járásbíróság az ügyet további eljárás végett az illetékes törvényszékhez teszi át. Az áttétel miatt perorvoslat nem használható. A törvényszék az ügyben köteles eljárni, de keze egyáltalán nincs megkötve, úgyhogy akár egy éven aluli mértékben is kiszabhatja a szabadságvesztésbüntetést.

V. II 27.300/1909. J. M. sz. rendelet.

Árkoz, hogy a Bn-ban a fiatalokorra vonatkozólag kifejezésre jutott kitűnő elgondolások a gyakorlatban is megfelfelfessenek három kellekre van szükség. Első kellek a társadalom támogatása, mely nyugdíjazó pártfogók kitermelésével segíti a bírót a fiatalokú egyéniségének helyes kiismerésében, és biztosítja a próbárabocsátás intézményének gyakorlati érvényesülését. - Szükséges továbbá másodsor, hogy a jogalkalmazó szervezet, a bíróságokat átrassa a Bn. szellemre. Mindem kezdet nehéz s bizony az első időkben a féren súlyos anomáliák mutatkoztak. Sok bíró a Bn. meghozatala után is megmaradt a tők. világában és a Bn. intézkedési közzül elsőszerefelet alkalmazta a fogházbüntetést. Sokan a lehető legenyhébb intézkedés alkalmazásával vélték a legjobban megközelíteni a Bn. célját. Ma már azonban egyeduralkodói helyet foglalt el az egyedül helyesnek mondható irányzat, mely a Bn. szellemének a hatása alatt a fiatalokú által elköve-

teft büntetésközlés nem a büntetés megfeszülésének, hanem mint a züllöttség vagy erkölcsi romlottság következményét tekintve s az intézkedés meghozatalánál mindig irányadóul veszi a Bm. 18.§-ában lefektetett vezérlő gondolatot, a fiatalkorú terhelt jövőbeli magaviseletének és erkölcsi fejlődésének helyes útja terelését.

A harmadik és nélkülözhetetlen kellék az, hogy a javítónevelés és a fiatalkorúak fogházbüntetésének végrehajtása a reformtörvénykönyv szellemében és céljának megfelelően történjen. A javítónevelés végrehajtását szabályozó 27.200/1909. J. M. sz. rendeletről már volt szó, azért most a fiatalkorúak fogház-, államfogház- és elzárásbüntetésének végrehajtása tárgyában kiadott 27.300/1909. s 56.000/1913. J. M. sz. rendeleteket ismeretjük.

A 27.300/1909 s az 56.000/1913. J. M. sz. rendeletek alapján a fiatalkorúak fogházait részben kerületi fogházakként szervezték meg a kir. főügyész felügyelete és a kir. ügyész főnöksége alatt, részben pedig mint országos gyűjtőfogházat külön igazgató vezetés alatt. A fiatalkorúak fogházaiban töltik büntetésüket: azok 1) a fiatalkorúak, akiket a bíróság a Bm. 26.§-a alapján egy hónapot meghaladó fogházbüntetésre ítél, 2) a

ha a bíróság a Bn. 26. §.-a alapján bentelés napján életük huszonegyedik évét még nem töltötték be; 2.) oly egyének akik a büncselekmény elkövetésekor 18-ik esztendőjüket betöltötték ugyan, de akikre vonatkozólag a bíróság a Bn. 27. §. 2. bekezdése értelmében ítéletében elrendelte, hogy a kiszabott büntetésüket a fiatalkorúak fogházában állják ki, amennyiben a benteléskor 21-ik évüket még nem töltötték be; 3.) a fiatalkorúak fogházaiban ezenfelül az egy hónapot még nem haladó fogházbüntetésre, államfogházbüntetésre ítélt és oly fiatalkorúak befogadására is szolgálhatnak, akikre a bíróság vagy a közigazgatási hatóság egy hónapot még haladó elzárásbüntetést állapított meg. Az egy hónapot még nem haladó fogház- és elzárásbüntetés a törvényszéki vagy járásbírósi rendes fogházban is végrehajtható.

Amennyiben a Bn. 26. §.-a alapján alkalmazott vagy a Bn. 27. §.-ának második bekezdésében említett fogházbüntetés végrehajtása céljából az elítélt csak 21-ik életévének betöltése után utalható fogházba, büntetést törvényszéki vagy járásbírósi rendes fogházban tölti ki, ha a fogház viszo-

nyai megengedik - mindenben a rendelkezés szabályai szerint.
A fiatalok fogházai a fogház többi részefől úgy van-
nak elkülönítve, hogy a fiatalok a felnőttekkel nem
érintkezhetnek. Az egy hónapot meg nem haladó fogház-
vagy elzárásbüntetésre ítélt fiatalokat a fogházba a fiatal-
korúak bírója közvetlenül utalja be s a beszállításról is ő
gondoskodik. Az egy hónapot (meg nem) meghaladó szabad-
ságszűrésre ítéltet pedig az I. d. utalja be a fiatalokúak
bírójának az előterjesztése után. A beszállítás a kir.
ügyészség útján történik. -

A fogházbüntetés végrehajtása négy szakra oszlik.
Az első szak éjjeli és nappali magánelzárásban áll, ez-
alatt a fogházi személynél és patronázs egyesület tag-
jai a fiatalokat rendszeresen látogatják. A cél itt
még nem annyira a javítás, mint inkább a fiatalokú
kiismerése és ha ez sikerült az első szak vége felé is ér. Ez idő
alatt az elítélt a zárkában 4-5 órát dolgozik. A második
szak alatt a magánelzárás enyhül. A fiatalokú diplom-

ba, iskolába, sétára csoportjával együtt jár s csoportjával együtt étkezik. Különben a zártkában marad és lehetőséghez képest dolgozik. Három hónapnál nem hosszabb időre elítéltek egész büntetésüket az első és a második szakban tölthetik. Ha a fiatalok megjavítása szempontjából előnyösebbnek látszik a második szaknak az alkalmazása — ha elég magánzárka áll rendelkezésre — a második szak az előbbi esetben kívül is fenttartható a büntetési idő végéig. A harmadik szakba a fogoly a házi tanács határozata alapján kerül. Itt már a foglyok a nappalt a közös munkatermekben töltik s csak éjszakára jutnak vissza a magánzárkájukba. A negyedik szakba a szabadság előtt mintegy is nappal kerül a fiatalok. Itt ismét éjjel-nappal magánzárás van. A végrehajtási rendelet szerint szával az éjjelt a fiatalok — amennyiben elég hely áll rendelkezésre — mindvégig szakban magánzárkában töltik, kivéve azt az esetet, ha orvosi vélemény ezt megengedhetőnek nem tartja. A közös zártkában

lehetőleg csoportonként helyezendők el a fiatalkorúak és a közös hálótermeket éjjel szigorú ellenőrzés alatt kell tartani. Szakokon kívül vannak csoportok és osztályok. A csoportok alakítása főleg arra irányul, hogy a fiatalkorúak egymást ne rongthassák. A csoportokba való beosztás a fiatalkorúak előélete és az elkövetett bűncselekmény alapján történik. Büntetlen előéletűek, visszaesők, szokásos büntetéseket képezik a főcsoportokat, melyeken belül az alcsoportokba való beosztás a selekciós motívumai alapján történik. A csoportokból kiesnek az egyéni elbárást igénylő fiatalkorúak, mint a kétes-elmeűlappotúak, javíthatatlanok és fekezhetetlenek. A büntetés végrehajtása különböző csoportokban eltérően történik.

A fiatalkorúakat az erkölcsi javulásuk előmozdítása céljából — amennyiben a fogház viszonyai megengedik — osztályokba kell sorozni. Az osztályok a fogházban való elbárást különböző mértékűt jelentik. Először a III. osztályba kerül a fiatalkorú, orman jó magaviselet esetében a mártöbb kedvezményel járó II., majd a még kedvezőbb I. osztályba.

tályba. A kedvezményes jelentékenyek.

Az iskolai oktatás alapelve az, hogy legalább az írást, olvasást és számolást a fiatalkorúak elsajátítsák. A tanulási idő napi 1-3 óra. A vallás-erköcsi oktatás heti 2-4 órára terjed. Az iskolai oktatásnál az ismeretek növelésén felül arra is kell főrekedni kell, hogy a tanultak a fiatalkorúakra nevelőleg is hatva, őket megjavítsa. Nagy súly helyezendő a fiatalkorúak önálló gondoskozásához való szoktatására. Fel kell bennük ébreszteni az erköcsi öntudatot, hogy a jó és a rossz között különbséget téve, a munkás életet megkedveljék és a bűneselvényeket kerüljék.

A fiatalkorúaknak a fogházban fő elfoglaltságát a munka képezi. A munkanemek kiválasztásánál pedig a fiatalkorú testi s szellemi képességeinek, előképzettségének a figyelembe vételével történik. Kétféle úton hosszabb időre illetétek szakmunkában való rendszeres kiképzést nyernék a leggyakorlatibb iparágakban. A mezői munkások a fogház föld-, kertgazdaságában jutnak foglalkoztatáshoz, il-

Legfőleg ennek hiánya esetében gondoskodás történik megfelelő külmunkáltatásról. A külmunkáinnál alkalmazott fiatalok úgy a szabad munkásoktól, mint a netalán ugyancsak külmunkát végző felnőttek tartóztatottaktól teljesen elkülönítve dolgoznak. A házi munkát a lehetőséghez képest fiatalok végzik el. -

A foglyok a szabad levegőn való tartózkodásukat séfával vagy inkább katonai rendgyakorlatokkal, tornázással (történik.) töltik. -

A rend fenntartására a következő foglyosi büntetések szolgálnak: 1.) dorgálás, 2.) alsóbb osztályba vagy 3.) alsóbb végrehajtási szakba helyezés, 4.) kurtavas; a legvégső esetben 5.) sötét zárka.

A felfételes szabadságra bocsátásról, végleges kibocsátásról, egy hónapnál rövidebb fogházbüntetésnek és 21. -ik életévüket betöltött elítéltek fogházbüntetésének, államfogház és elzárásbüntetés végrehajtásáról tartalmaz még a 27.300/1909. J. h. sz. rendelet

az előbbiekk során nagyjából már ismertefel intézkedéseket.

Aminet láthatjuk tehát a 27.300/1909. J. M. rendelet bonyolódottan állítja össze a végrehajtás rendszerét. És hogyna azt vizsgáljuk, hogy ebből az egyes részeken talán hibázható rendeletről mennyi valósult meg az életben, bizony elszomorító megállapításokra jutunk. -

Fiatalkorúak országos fogháza jelenleg - mint azt már említettük is - fiúk részére Nyíregyházán, a leányok részére pedig Egerben van berendezve az ottani törvényszéki fogházak épületeiben. A 27.300/1909. J. M. sk. rendelet komolyabb értelemben vett érvényesüléséről egyik helyen sem beszélhetünk. Egerben a leány-növendékek létszámának alacsonyága - 10-12 - miatt ez a probléma nem is bír nagy gyakorlati jelentőséggel. Itt azonban a helyzet Nyíregyházán, ahol a fiú fiatalkorúak száma gyakran eléri a 80-at. Itt bizony már a mai szerencsétlen állapotok tág körben éreztetik káros hatásukat.

Magyon szép és kitűnő eredményeket országos fiataloknál fogház működött Ceglédre. Azonban 1928-ban az egész intézetet áthelyezték Gyirógyházára, s most az ottani törvénytudományi fogház egyik emelet-részét lakják a fiatalok. Az elhelyezés itt bizony szűk, a berendezés avult, az épület ósdi egészségfeletlen, minnek kárát természetesen első sorban a szerencsétlen lakók vallják. A fiatalok egyik része Gyirógyháza mellett Orosháza és Pákozdi község határában elterülő kincstári bányagazdaságban dolgozik. Ezek ugyan már mincsenek híján a napfénynek s jó levegőnek, de viszont az anyaintézetől való távolság miatt, bizony inkább csak elvileg, mint gyakorlatilag részesülnek vallás-erkölcsei és iskolai oktatásban. A fogháznak ugyanis csak egy tanítója (családfejje) van, kinnek az oktatáson felül a pénztári teendőket is el kell végeznie, így azután nem esedélhető, hogy a bányagazdaságban dolgozó fiatalok oktatására már nem marad ideje. -

A mai tarthatatlan helyzetben gyökeres reformok-

kal lehet csupán segíteni, melyeket nagy vonásokban a következőkben vázolhatunk:

Az összes hosszabb időre ítélt fiatalkorúakat egy naponan építendő s főkéletesen berendezett országos fogházban gyűjtjük össze. Tekintettel, hogy ez az intézet csupán fiatalkorúak befogadására szolgálna s megfelelő és szükséges specializációk végrehajtásának nem volna semmi akadálya.

Az intézetben a fanitás és vallás-erköleszi oktatás mellett a fősislyf a munkáltatásra helyezik. Nem szabad ugyanis elfelejtenünk, hogy a munka nemcsak nevelít, hanem ez egyúttal a kultúrembernek becsületbeli kötelessége is, minnek az elhanyagolása a legsúlyosabb erköleszi hiba. A fiatalkorúak legnagyobb része pedig éppen a miatt került fogházba, mert nem tett eleget annak az erköleszi követelménynek. Rendszeres munka megsteretetésével nagy jöföteményf gyakorolhatunk a fiatalkorúval, mert saját rejtett képességeinek felismerésére vezetjük

s lehetőségesszük, hogy majd kiszabadulása után az életben most már eredményesebben állhassa meg a helyét. Ebben az intézetben a nevelés révén a főcél a (gaj) tisztára gépies munkákat — melyek egyhangúságuk miatt nevelésre nem alkalmasak — kerülni kell. S tekintettel, hogy ipari felet a verseny élesebb s hogy e miatt nehezebben lehet a termékeket értékesíteni, ezért ne annyira az ipari proletariátus számának növelésére törekedjünk, hanem foglalkoztassuk inkább a fiatalkorúakat az egészségesebb gazdasági munkával. A gazdasági munkások sokkal kiegyensúlyozottabbak, mint az ipari munkások s tekintettel arra, hogy az intézet földművelés, okszertű állattenyésztés, gyümölcs-konyhaivirágkertészet terén hazánk népe meglehetősen elmaradott, így a fogház mellett elterülő 50-100 holdas mintagazdaság nagyban hozzájárulhatna a hiányzó s nagyon kívánatos ismeretek terjesztéséhez.

Égyenlőre pénzügyi nehézségek miatt ilyen inté-

zet felépítéséről nem lehet szó. Így csak ha országunk
kilábalva a gazdasági bajok túlnárjából s az előb-
birk szerint berendezett fogház felállításával áldozat-
tot tud a names célra hozni s felépül egy ilyen fog-
ház csak akkor mondhatjuk el nyugodt szívvel, hogy
mindent megfettünk, hogy a veszendőbe induló lel-
keket önmaguk és a társadalom számára megmentjük.

~ . ~ . ~